

Оксана КОВАЛЬОВА

кандидатка психологічних наук,
завідувачка відділу проєктування
розвитку обдарованості,
Інститут обдарованої дитини НАПН
України

КОНЦЕПТ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В МІЖНАРОДНИХ ПОЛІТИЧНИХ ДОКУМЕНТАХ ТА ОСВІТНІХ СТРАТЕГІЯХ

Сучасна освіта функціонує в умовах прискорених глобальних трансформацій і кризових явищ, зумовлених геополітичними зрушеннями, війнами, світовими епідеміями та пов'язаними з ними соціально-економічними наслідками. У таких обставинах зростає потреба в освітніх моделях, здатних забезпечувати безперервність і гнучкість навчання, підтримувати різні темпи та траєкторії опанування змісту й адаптувати освітній процес до різноманітності індивідуальних освітніх запитів учнів. Персоналізація навчання розглядається як один із ключових шляхів підвищення якості освіти, оскільки вона дозволяє сконцентрувати процес навчання на запитах, інтересах і можливостях конкретної особистості. Це відповідає вимогам суспільства знань і концепції навчання упродовж життя, забезпечуючи залучення учнів до активного конструювання власної освітньої траєкторії. Таким чином, персоналізація навчання стає актуальною відповіддю на виклики часу, спрямованою на подолання освітніх розривів та підвищення адаптивності освітніх систем.

На глобальному рівні ідеї, близькі до персоналізації, закріплені в стратегічних цілях сталого розвитку освіти. Інчхонська декларація «Освіта 2030» (World Education Forum, 2015) проголосила зобов'язання забезпечити інклюзивну та справедливу якісну освіту і навчання впродовж життя для всіх [3]. Хоча цей документ не оперує прямо терміном «персоналізація», у ньому закладено принцип «leave no one behind» – недопущення відставання жодної дитини, що передбачає врахування індивідуальних потреб учнів. У Рамковій програмі дій до декларації наголошено на необхідності гнучких підходів у навчальних програмах і педагогіці, орієнтованих на різноманітність учнівського контингенту. Зокрема, рекомендується впроваджувати методики, центровані на учневі, адаптивні навчальні плани та підтримувати вчителів у розвитку індивідуального підходу до навчання. UNESCO закликає активно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для розширення доступу до освіти та підвищення її якості, що відкриває можливості для персоналізованого та самостійно керованого навчання з використанням цифрових ресурсів.

Організація економічного співробітництва і розвитку (OECD) однією з перших почала формувати понятійний апарат персоналізованого навчання в міжнародному дискурсі. Ще у 2006 році в межах програми «Schooling for Tomorrow» було видано аналітичну доповідь «Personalising Education», в якій обґрунтовано, що універсальні підходи в школі не відповідають ні потребам особистості, ні викликам сучасного «суспільства знань» [6]. Персоналізація проголошувалась як природний напрям реформування освіти, спрямований на підвищення стандартів навчальних досягнень через врахування здібностей та

інтересів учнів. В наступні роки OECD послідовно розвивала цю ідею. У позиційному звіті «The Future of Education and Skills: Education 2030» [5] відзначено, що перехід до навчання, центрованого на учневі та пристосованого до його індивідуальних потреб, є ключовим чинником підвищення якості освіти у XXI столітті. Аналітичні матеріали OECD наголошують, що персоналізація сприяє формуванню стійких професійних компетентностей і підвищує адаптивність випускників до змін ринку праці.

У межах проєкту OECD «Future of Education and Skills 2030» було розроблено концептуальну модель OECD Learning Compass 2030 [4] – своєрідний «навчальний компас» для систем освіти майбутнього. Ця рамка окреслює бачення компетентностей, знань, навичок і цінностей, необхідних учням для успішної самореалізації у 2030 році та далі. Центральним принципом Learning Compass є суб'єктність учня (Student Agency): визнання його активної ролі у побудові власної траєкторії навчання. У документі підкреслено, що учні мають навчитися здійснювати навігацію своїм навчанням самостійно, замість пасивного слідування заданим учителем маршрутом. Для цього OECD пропонує дві важливі умови. Перша – це створення персоналізованого освітнього середовища, яке підтримує і мотивує кожного учня розвивати власні інтереси, поєднувати різноманітний навчальний досвід та проєктувати індивідуальні навчальні проєкти у співпраці з іншими. Друга – забезпечення міцної бази фундаментальних знань і навичок (literacy, numeracy, цифрова грамотність тощо) для кожного учня. Таким чином, у стратегіях OECD персоналізація навчання постає як необхідна умова формування в учнів здатності до самостійного навчання і успішної діяльності в непередбачуваному майбутньому.

У країнах Європейського Союзу концепт персоналізації інтегрується передусім у контексті цифрової трансформації освіти. Цифровий освітній план дій ЄС на 2021–2027 роки (Digital Education Action Plan) прямо наголошує на потенціалі технологій для індивідуалізації навчання [2]. Згідно з баченням Європейської Комісії, впровадження цифрових інструментів дає змогу забезпечити більш персоналізоване, гнучке та орієнтоване на учня навчання на всіх рівнях освіти. Звіт підкреслює, що якісне та інклюзивне навчання для всіх категорій здобувачів можливе за умов, коли навчальні платформи й ресурси дозволяють пристосувати час, місце й темп навчання до потреб окремого учня. В умовах розвитку цифрової економіки й креативних індустрій індивідуалізація розглядається як одна з передумов забезпечення якості підготовки фахівців нового покоління. Отже, стратегічні документи ЄС орієнтують на поєднання інноваційних педагогічних підходів із сучасними технологіями, аби створити персоналізовані навчальні середовища, де кожен учень зможе максимально реалізувати свій потенціал.

В Україні реформа «Нова українська школа» (НУШ) закріплює персоналізацію через фундаментальний принцип дитиноцентризму, який передбачає перехід від уніфікованого навчання до врахування індивідуальних здібностей, потреб та інтересів кожного учня [1]. Ключовим інструментом реформи стало законодавче впровадження поняття «індивідуальна освітня траєкторія», що дає учням (та їхнім батькам) право обирати темп навчання, види й форми здобуття освіти, а також конкретні навчальні курси. Педагогіка партнерства, закладена в основу НУШ, змінює роль учителя з ретранслятора

знань на фасилітатора, який допомагає дитині розкрити власний потенціал, використовуючи формувальне оцінювання та адаптивні методики замість жорсткого контролю та стандартизованих вимог.

Отже, огляд міжнародних політичних документів та освітніх стратегій засвідчує, що концепт персоналізації навчання набув значної ваги у світовому освітньому дискурсі. Провідні міжнародні організації – UNESCO, OECD, Європейський Союз – інтегрували ідеї персоналізованого, центрованого на учні, навчання у свої стратегічні документи та рекомендації. Персоналізація розглядається ними як дієвий підхід для забезпечення рівного доступу до якісної освіти, підвищення мотивації й результативності навчання, а також формування в молоді компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в умовах швидких змін. Якщо в глобальному порядку денному (Декларація «Освіта 2030») наголошено на врахуванні потреб кожного учня як принципі справедливості, то в аналітичних і програмних документах OECD ця ідея розгортається в цілісну концепцію освіти майбутнього, де персоналізовані траєкторії навчання поєднуються із набуттям ключових компетентностей і розвитку суб'єктності учня. Стратегії ЄС, в свою чергу, конкретизують шлях до персоналізації через цифрові інновації, підкреслюючи роль технологій у створенні гнучких умов навчання для різних цільових груп.

Таким чином, персоналізація навчання еволюціонувала від новаторської ідеї до невід'ємного компонента міжнародних освітніх стратегій. Подальше втілення цього концепту в освітню практику вимагатиме системних змін – від підготовки вчителів до розробки адаптивних програм і цифрових платформ – проте світовий досвід, зокрема активні трансформаційні процеси в Україні, і наукові дослідження підтверджують, що такий напрям є перспективним для підвищення якості та справедливості освіти у глобальному вимірі.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / М-во освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 22.01.2026).
2. Digital Education Action Plan 2021-2027: Resetting education and training for the digital age : Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions / European Commission. Brussels, 2020. 28 p. URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions> (дата звернення: 22.01.2026).
3. Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all. Paris: UNESCO, 2015. 84 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656> (дата звернення: 21.01.2026).
4. OECD Future of Education and Skills 2030. Conceptual learning framework. Student Agency for 2030: concept note. Paris: OECD, 2019. 16 p. URL:

<https://www.oecd.org/en/about/projects/future-of-education-and-skills-2030.html>

(дата звернення: 21.01.2026).

5. OECD Learning Compass 2030: concept note. Paris: OECD, 2019. 152 p. (Future of Education and Skills 2030). URL: <https://www.oecd.org/en/data/tools/oecd-learning-compass-2030.html> (дата звернення: 22.01.2026).

6. Personalising Education: report / Centre for Educational Research and Innovation ; OECD. Paris: OECD Publishing, 2006. 128 p. (Schooling for Tomorrow). URL: <https://doi.org/10.1787/9789264036604-en> (дата звернення: 21.01.2026).

Ірина КОВТУН

учителька української мови та літератури,
учителька вищої категорії,
Комунальний заклад «Харківський ліцей
№ 43 Харківської міської ради»

Олена ЛУГАН

учителька української мови та літератури,
учителька вищої категорії,
Комунальний заклад «Харківський ліцей
№ 43 Харківської міської ради»

Жанна КАЙДАЛОВА

учителька вищої категорії,
учителька-методистка,
учителька зарубіжної літератури,
Комунальний заклад «Харківський ліцей
№ 43 Харківської міської ради»

ОСВІТА ХАРКІВЩИНИ – ЯК ЦИФРОВИЙ ЗАХИСТ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Війна – це не нова реальність. Це жахіття, яке випробовує все людське в нас. Щодня Україна платить надто високу ціну: гинуть люди, руйнуються міста, нищиться культурна спадщина. Але серед цього болю народжується щось, що ворог ніколи не зможе зруйнувати – освітня і культурна стійкість.

Коли дитина бере до рук зошит у підземному класі або вдома, коли вчитель із дітьми виходить у Zoom, коли гудуть генератори, коли під час повітряної тривоги урок триває – це не просто навчання. Це акт віри.

Освіта в Україні в умовах війни набула нового, значно ширшого сенсу. Вона стала не лише засобом формування знань, а й духовним щитом, що захищає культуру, ідентичність і майбутнє нації. Харків став одним із перших міст, де створили метрошколи (унікальний формат навчання в укриттях метрополітену) та підземні школи. Ці класи обладнані сучасними меблями, освітленням, вентиляцією, інтерактивними дошками. На стінах – українські орнаменти й дитячі малюнки, що додають світла навіть під землею.

Метрошколи, підземні школи – це не про комфорт, це про життя попри страх. Учні спускаються сходами та ескалатором, щоб отримати знання, посміхнутися, посміхнутися однокласникам. У підземних умовах навчання набуває особливого сенсу: тут кожна дитина відчуває, що її навчання – частина